
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE 9. SINIF COĞRAFYA DERSLERİNDE YARARLANILAN ARAÇ-GEREÇLER İLE MATERYAL VE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Yrd.Doç.Dr. Mete ALIM*
Yrd.Doç.Dr. Mustafa GİRĞİN*

Özet:

Bu araştırmada, IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde yararlanılan araç-gereç, materyal ve yöntemler ile karşılaşılan sorunlar, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre ortaya konmaya çalışılmıştır. 490 coğrafya öğretmeni ve 1562 IX. sınıf öğrencisi örnekleme katılmış; veriler hazırlanan anket sorularıyla elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, coğrafya eğitiminde ihtiyaç duyulan materyale kısmen ulaşılmakta, haritalar dışında yeterince araç-gereç ve materyal kullanılmamakta, ders kitapları öğrenci seviyelerine kısmen uygun bulunmakta ve en çok anlatım yöntemi tercih edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim programı, araç-gereç, materyal, yöntem

* Atatürk Üniversitesi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Coğrafya Eğitimi A.B.D.
* Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Abstract:

In this study we attempted to determine the tools, materials, methods and the problems that are faced the process of ninth the class geography teaching programme according to the opinions of both students and teachers. 490 geography teachers and 1562 ninth class students were included in the study and the data were obtained by using questionnaire. According to the data obtained, the materials needed for geography courses are partly obtained, no sufficient materials except maps are used, the course books are partly suitable for the levels of students and explanation method is commonly preferred.

Key Words: *Teaching curriculum, tools, material, method.*

ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE 9. SINIF COĞRAFYA DERSLERİNDE YARARLANILAN ARAÇ- GEREÇLER İLE MATERYAL VE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Tools, Material and Teaching Methods Used in Ninth Class Geography Courses According to the Opinions of Teachers and Students

GİRİŞ

Coğrafyanın sosyal bilimler arasında önemli bir yeri vardır. Coğrafya bilgisi ile öğrenci, ülkesinin büyüklüğünü, doğal kaynaklarını, ekonomik gücünü, ulaşım durumunu, sanayi alanlarını ve dağılışlarını vb. özelliklerini bilir. Bu da ülke meselelerini daha iyi anlama ve çözümüne katkıda bulunmaya yardım eder. Böyle olunca da coğrafya konuları teorik olmaktan çıkarılmalı ve elle tutulur hale getirilmelidir. Bu da coğrafya konularının harita, şekil, resim ve diğer araç-gereç ve materyalden yararlanarak verilmesiyle mümkün olur (Dengiz, 1965:79). Öğrenci harita, küre, duvar resmi, şema, poster, grafik gibi gereçleri kendisi kullanarak bir konuyu anlatırsa, öğrenme ve hatırlama % 80 dolayında gerçekleşir. Kısacası, öğrenci soyut bir fikri somut olaylarla ne kadar çok işlemeye çalışırsa, o kadar çok öğrenip, hatırlar (Barth-Demirtaş, 1997:6.1).

Eğitimde araç-gereç ve materyal kullanımı zamandan tasarruf sağladığı gibi, öğrencileri motive eder, özellikle soyut konuları daha basit ve anlaşılır hale getirir. Eğitim araç-gereçleri öğrencinin ilgi ve dikkatlerini hedef davranışlara çekerek derse katılımlarını sağlayarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine sebep olabilir (Küçükahmet, 1994:95). Eğitim araç-gereçlerinin eğitim-öğretim sürecinde etkili, yerinde, amacına uygun kullanıldığında eğitimin niteliğini ve öğrenci başarısını artıracak bilimsel olarak oraya konmuştur. Öğretmenlerin eğitim araç-gereçlerini kullanmaları kadar, eğitim-öğretim sürecinde amaca uygun olanları seçmeleri de önemlidir. Bunu yaparken öğretim hedefleri, öğrenci özellikleri, öğretmen tutumları ve becerileri gibi kriterler göz önünde bulundurulmalıdır (Yalın, 1997:86). Buna ek olarak, araç-gereç kullanımındaki teknik, öğrenci seviyelerine uygun ve dersin hedeflerine hitap eder olmalıdır (Güngördü, 1997:69-70). Ortaöğretim coğrafya eğitiminde kullanılması gereken araç-

gereç ve materyal oldukça çeşitlilik gösterir. Tepegöz, slayt makinesi, kamera, haritalar, küreler, şemalar, profiller, resimler gibi. Etkili bir coğrafya eğitimi için bunlardan mümkün olduğu kadar sık yararlanmak gerekir. Ancak, bazı coğrafya öğretmenleri klasik ders araç gereçleri olarak kabul edilen atlas, küre, haritadan yararlanmadan ve yazı tahtasını kullanmadan, şekil çizmeden... coğrafya dersi yapmakta yada yaptıklarını sanmaktadırlar (Doğanay-Zaman-Alim, 2001:35). Çağdaş eğitim teknolojileri bir yana sahip olunan, klasik ders materyallerinin bile yeterince kullanılmayışı ortaöğretim coğrafya eğitimi için endişe vericidir. Diğer derslerde de durum bundan farklı değildir. Küçükahmet (2003:109) mevcut araç-gereçlerin kullanılmamasının bir sebebini, öğretmenlerin bunların kullanımını bilmemelerine bağlıyor. Elinin altındaki araç-gerecin nasıl kullanıldığını, faydalarını ve sınırlılıklarını bilen bir öğretmenin bunlardan yararlanma yollarını arayacağı bilinmelidir. Bunun için öğretmenlere gerek yüksek öğretimde, gerekse hizmet içi eğitim kurslarıyla teknolojik bilgi desteği verilmelidir. Sosyal bilimlerin eğitiminde birçok elektronik olan veya olmayan araç-gerecin, büyük kitlelerin hizmetine sunulabildiği çağımızda, hiçbir araç-gereç kullanımına yer vermeksizin ders yapmak öğretmen adayları için bugün en azından bir tartışma konusu olabilir (Alkan, 1991:94). Sonuç olarak, bütün coğrafya öğretmenleri yeterli olmamakla birlikte, en azından klasik ders araç-gereç ve materyalini kullanmaları ve bunların tüm okullarımızda kolaylıkla bulunmaları için teknik altyapı ve donanım sağlanmalıdır.

Eğitimde kullanılan öğretim yöntemlerinin hemen hemen tamamı coğrafya eğitiminde de kullanılır. Doğanay (2002:160), coğrafya eğitimini yakından ilgilendirenleri anlatım yöntemi, soru-cevap yöntemi, problem çözme yöntemi, gösteri yöntemi, gezi-gözlem yöntemi, iş yöntemi ve deney yöntemi olarak ifade etmektedir. Fiziki ve teknik donanım, öğretmen yeterliliği, öğrenci grubunun büyüklüğü, konunun özelliği ve hedefler yöntem seçiminde dikkate alınmalıdır. Her öğretmenin bazı öğretim yöntemlerini diğerlerinden daha rahat ve etkili kullanmasını sağlayan, kişisel deneyimleri, bilgi temeli, öğretim becerileri, ve kişisel özellikleri vardır. Bir

çok öğretmen geçmişte başarıyla uyguladığı yöntemleri seçer. Ancak, farklı yöntemlerin denenmesinde fayda vardır. Kabul edilmelidir ki, kullanılmayan yöntemler tanınmaz ve kolaylığı da bilinmez (Moore, 2000:79).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ile yöntemler öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen ve öğrencilerin IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğretmen ve öğrencilerin IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Cinsiyetlerine göre coğrafya öğretmenlerinin IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

VARSAYIMLAR

1. Anketler EARGED uzmanları ile alanın uzmanı üç öğretim üyesinin incelemesinden geçtiği, daha küçük guruplara iki ön uygulama yapıldığı, istekli öğretmen ve öğrencilere uygulandığı için, elde edilen verilerin geçerlilik ve güvenilirlik derecesinin yüksek olduğu,
2. IX. sınıf coğrafya dersinin eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve öğretim yöntemlerini ortaya koymada, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin önemli olduğu,
3. Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği, varsayılmıştır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

1. Türkiye'nin 7 bölgesinden seçilen 14 il ile,
2. Örnekleme alınan öğretmen ve öğrenci görüşleri ile,
3. Ankette yer alan sorular ile,
4. 2002-2003 öğretim yılı ile, sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, anket modeline uygun, betimsel bir çalışmadır. Problem ve alt problemlerle ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri anketler ile elde edildikten sonra, SPSS’de analiz edilmiştir. Ulaşılan bulgular tablolştırılmış ve gerekli açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır.

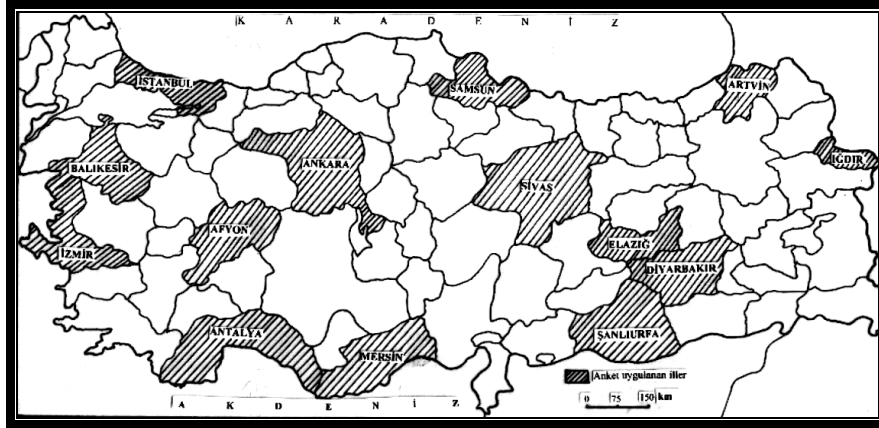
Evren ve Örneklem

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarında çalışan coğrafya öğretmenleri ile bu okullarda öğrenim gören IX. sınıf öğrencileri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Evreni oluşturan 7 bölgeden, o bölgenin sosyo-ekonomik durumunu yansıttığı kabul edilen 14 ilde görev yapan coğrafya öğretmenleri ve eğitim gören IX. sınıf öğrencileri araştırmanın örneklemi temsil etmektedir. Örneklem oluşturulurken küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Sonuçta, toplam 9.996 coğrafya öğretmenin 490’ı (yaklaşık % 4.9); 14 ildeki 4.250 coğrafya öğretmenin ise % 11.5’i (490) örnekleme alınmıştır.

Tablo 1. Örneklem Katılan Öğretmen ve Öğrencilerin İllere Dağılımı.

	Öğretmen	Öğrenci
Artvin	12	76
Samsun	30	88
Elazığ	23	75
İğdır	12	57
Ankara	64	300
Sivas	21	69
İzmir	68	125
Afyon	23	76
İstanbul	80	285
Balıkesir	27	98
Diyarbakır	25	68
Şanlıurfa	25	74
Antalya	56	92
Mersin	24	79
Toplam	490	1562

Toplam sayıları belirlenemeyen IX. sınıf öğrencilerinin ise evreni temsil edeceğine inanılan 1.562’si örnekleme dahil edilmiştir. Bu sayının illere dağılımında ise illerin nüfusu dikkate alınmıştır.

Harita 1. Anketlerin Uygulandığı İller.

BULGULAR VE YORUMLAR

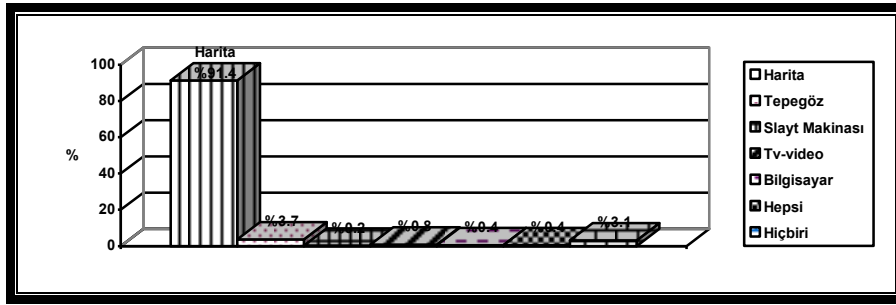
Öğretmenlerin IX. sınıf coğrafya öğretim programında kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular.

Coğrafya eğitiminde, mümkün olduğu kadar fazla duyu organına hitap edecek öğretim ortamları oluşturulmaya çalışılmalıdır. Konularının bir çoğunun soyut olması, bunu gerektirmektedir. Coğrafya öğretmenlerinin birinci öncelikli görüşlerine bakıldığında, coğrafya derslerinde en sık haritalar (% 91.4), ikinci öncelikli görüşlerine göre tepegöz (% 30.4) ve üçüncü öncelikli görüşlerine göre Tv.-video (% 11.6) kullanılmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Öğretmen Görüşlerine Göre Coğrafya Derslerinde Kullanılan Araç-Gereçler.

	I. Öncelik		II. Öncelik		III. Öncelik		IV. Öncelik		V. Öncelik	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Haritalar	448	91.4	1	0.2	2	0.4	1	0.2	-	-
Tepegöz	18	3.7	149	30.4	13	2.7	3	0.6	1	0.2
Slayt makinesi	1	0.2	7	1.4	22	4.5	3	0.6	1	0.2
Episkop	-	-	2	0.4	4	0.8	2	0.4	-	-
Tv-video	4	0.8	73	14.9	57	11.6	13	2.7	1	0.2
Bilgisayar	2	0.4	10	2.0	26	5.3	24	4.9	11	2.3
Hepsi	2	0.4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hiçbiri	15	3.1	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	490	100	242	49.4	124	25.3	46	9.4	14	2.9

Coğrafya öğretmenlerinin % 3.1'nin derslerde yukarıdaki araç-gereçlerden hiçbirini kullanmadıkları şeklinde görüş belirtmesi ise coğrafya eğitimi açısından oldukça düşündürücüdür (Şekil 1). Öğretmenlerin araç-gereç ve materyal çeşitliliğine yeterince dikkat etmedikleri, hatta bir çoğunun derslerde sadece harita kullandıkları söylenebilir.

Şekil 1. Öğretmenlerin Birinci Öncelikli Görüşlerine Göre Coğrafya Dersinde En Sık Kullandıkları Araç-Gereçler

Öğretmenlerin “coğrafya dersinde lise türlerine göre hazırlanmış farklı ders kitapları okutulmalıdır” ifadesine % 27.6 oranında “Tamamen katılıyorum”, % 17.3 oranında “Kısmen katılıyorum” ve % 5.5 oranında ise “Hiç katılmıyorum” şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir (Tablo 3). Bu bulgulardan hareketle, öğretmenlerin lise türlerine göre hazırlanmış farklı ders kitaplarının okutulmasının, coğrafya öğretimine katkı sağlayacağını düşündükleri sonucu çıkarılabilir. Bununla birlikte örnekleme katılan coğrafya öğretmenlerinin “coğrafya ders kitaplarındaki şekil, grafik, harita ve diyagramlar öğrenci seviyelerine uygundur” ifadesine sadece % 5.3, “coğrafya dersinde gezi-gözlemi çok sık kullanırım” ifadesine % 3.7, “coğrafya derslerinde zaman sıkıntısını hafifletmek için çok sık ödev veririm” ifadesine ise % 2.9 oranında “Tamamen katılıyorum” şeklinde görüş belirtmeleri ise dikkate değer bulunmuştur. Yine, örnekleme katılan coğrafya öğretmenlerinin % 42’den fazlasının ödevde başvurmadığı, % 39’dan fazlasının da kısmen başvurduğu anlaşılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğretmenlerin Araç-Gereç, Materyal Ve Yöntemlerle İlgili Bazı İfadelere İlişkin Görüşlerinin Genel Dağılımı.

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Ders kitaplarındaki şekil, grafik, harita ve diyagramlar öğrenci seviyelerine uygundur	26	5.3	175	35.7	236	48.2	45	9.2	8	1.6	490	100
Lise türlerine göre hazırlanmış farklı ders kitapları okutulmalıdır	135	27.6	167	34.1	85	17.3	76	15.5	27	5.5	490	100
Gezi-gözlemi çok sık kullanırım	18	3.7	54	11.0	154	31.4	154	31.4	110	22.5	490	100
Zaman sıkıntısı hafifletmek için çok sık ödev veririm	14	2.9	71	14.5	195	39.8	159	32.4	51	10.4	490	100

Coğrafya öğretmenlerinin ihtiyaç duydukları araç-gereç ve materyale sahip olma durumları ile ilgili görüşleri Tablo 4’de verildikten sonra, okullarında bulunmasını istedikleri araç-gereçler aşağıya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tablo 4. Coğrafya Öğretmenlerinin İhtiyaç Duyulan Araç-Gereç Ve Materyale Sahip Olma Durumları İli İlgili Görüşleri.

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	69	14.1
Kısmen	310	63.2
Hayır	111	22.7
Toplam	490	100

Örnekleme katılan coğrafya öğretmenleri “coğrafya derslerinde ihtiyaç duyduğunuz araç- gereç ve materyale sahip misiniz?” sorusuna % 14.1 oranında “Evet”, % 63.2 oranında “Kısmen” ve % 22.7 oranında “Hayır” cevabını vermişlerdir. Öğretmenler, ihtiyaç duydukları araç-gereç ve materyallere kısmen sahip oldukları şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre 9. Sınıf Coğrafya Derslerinde Yararlanılan Araç-Gereçler ile Materyal ve Öğretim Yöntemleri

Tablo 5. Coğrafya Öğretmenlerinin Okullarında Bulunmasını İstedikleri Araç-Gereçler Ve Bunları Belirten Öğretmen Sayıları.

İstenen araç-gereç ve materyal	İÇDIR	ELAZIĞ	AFYON	İZMİR	ANTALYA	MERSİN	İSTANBUL	BALIKESİR	ARTVİN	SAMSUN	SİVAS	ANKARA	DIYARBAKIR	ŞANLIURFA	TOPLAM
Slayt makinesi	9	11	9	21	28	13	26	4	1	9	7	20	17	16	181
Tepegöz	3	9	9	17	25	13	12	6	2	3	3	16	17	16	151
Bilgisayar ve Programları	2	6	-	10	13	4	14	3	4	3	3	12	6	4	84
Tv	1	5	4	12	18	6	13	1	-	2	-	11	8	4	85
Video ve Kasetler	2	2	2	14	17	6	14	2	4	-	1	4	10	5	83
VCD-DVD	-	4	3	10	6	4	2	-	1	1	-	9	5	-	45
Episkop	2	1	3	5	6	4	11	2	2	5	2	8	5	2	58
Projeksiyon Makinesi	-	1	-	6	2	4	12	2	2	3	2	5	2	3	44
Cd.ler	3	-	2	2	4	5	9	1	1	6	6	1	6	2	48
Çeşitli haritalar	1	6	-	10	-	6	8	4	-	5	1	9	10	4	64
Küre	-	-	-	1	2	3	2	-	-	1	-	1	3	1	14
Modeller kesitler	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Coğrafya sınıfı	-	5	2	16	9	4	6	4	-	4	1	3	3	1	58
Kabartma haritalar	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Kum masası	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2
Fotokopi Makinesi	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Maden – taş koleksiyonu	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Folyo seti	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3

Öğretmen görüşlerine göre, okullarımızın araç-gereç ve materyal varlıkları yeterli değildir. Coğrafya öğretmenlerinin bazılarının yeterli sayıda ve nitelikte haritaya bile sahip olmadıklarını belirtmeleri ise düşündürücüdür. Bununla birlikte coğrafya öğretmenleri, diğer branş öğretmenleri de kullandığı için, bazı araç-gereçlerin sayılarının artırılması gerektiğini de dile getirmektedirler.

Tablo 6. Coğrafya Öğretmenlerinin Basit Araç-Gereç Ve Materyaller Hazırlayıp Derslerde Kullanmalarına İlişkin Görüşleri.

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hazırhıyorum	227	46.3
Hazırlamıyorum	263	53.7
Toplam	490	100

Coğrafya öğretmenlerinin % 46.3'ü basit araç-gereç ve materyaller hazırlayarak derslerde kullandıklarını belirtirken; % 53.7'si hazırlamadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 6). Bazı coğrafya öğretmenlerinin rüzgar gülü, dilsiz harita, slayt ve erozyon oluşum maketi hazırladıklarını, tepegöz perdesi yaptıklarını, derslere yaprak ve taş örnekleri götürdüklerini, üç boyutlu çizimler yaptıklarını ifade etmelerine rağmen, yapılanların yeterli olduğu söylenemez.

Tablo 7. IX. Sınıf Coğrafya Ders Kitaplarının Dikkat Çekici Öğeler, Ön Organize Edicilere Yer Verme Durumu Ve Programla Örtüşüp-Örtüşmediğiyle İlgili Öğretmen Görüşleri.

Coğrafya ders kitapları dikkat çekici öğeler ve ön organize edicilere yer vermektedir	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	164	33.5
Hayır	326	66.5
Toplam	490	100
Coğrafya ders kitapları programla örtüşmektedir		
Evet	187	38.1
Kısmen	262	53.5
Hayır	41	8.4
Toplam	490	100

Ders kitaplarında dikkat çekici öğeler ve ön organize edicilerin bulunması, kitapları daha kullanışlı kılar. Coğrafya öğretmenlerinin % 66.5'i IX. sınıf coğrafya ders kitaplarının dikkat çekici öğeler ve ön organize edicilere yer vermediğini, % 33.5'i verdiği belirtirken; % 38.1'i IX. sınıf coğrafya ders kitaplarının programla örtüşmediğini, % 8.4'ü örtüşmediğini ve % 53.5'i de kısmen örtüşmediğini dile getirmektedir (Tablo 7).

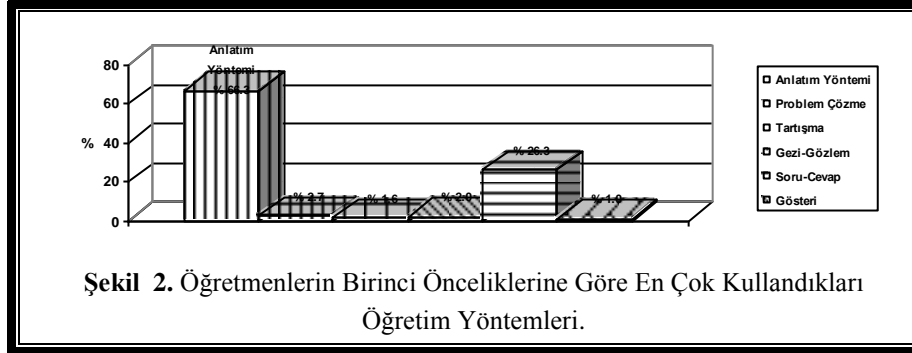
Tablo 8. Coğrafya Öğretmenlerinin Coğrafya Ders Kitabı Seçilirken Öncelikle Dikkat Edilmesi Gerekenler İle Coğrafya Eğitiminde En Çok Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Hakkındaki Görüşleri.

Ders kitabı seçilirken öncelikle dikkat edilmesi	I. Öncelik	II. Öncelik	III. Öncelik
--	------------	-------------	--------------

Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre 9. Sınıf Coğrafya Derslerinde Yararlanılan Araç-Gereçler ile Materyal ve Öğretim Yöntemleri

gerekenler	f	%	f	%	f	%
İçeriğinin bilimselliğine	205	41.8	90	18.4	137	28.0
Öğrenci seviyesine uygunluğuna	260	53.1	172	35.1	43	8.8
Şekil, harita, grafik ve diyagramlarla desteklenip desteklenmediğine	24	4.9	187	38.2	236	48.2
Baskı kalitesine	1	0.2	1	0.2	18	3.7
Diğer (fiyatına)	-	-	-	-	-	-
Toplam	490	100	450	91.8	434	88.6
En çok kullanılan öğretim yöntemleri						
Anlatım Yöntemi	325	66.3	74	15.1	40	8.2
Problem Çözme Yöntemi	13	2.7	29	5.9	70	14.3
Tartışma Yöntemi	8	1.6	76	15.5	132	26.9
Gezi-Gözlem Yöntemi	10	2.0	20	4.1	36	7.3
Soru-cevap Yöntemi	129	26.3	229	46.7	76	15.5
Gösteri Yöntemi	5	1.0	46	9.4	89	18.2
Toplam	490	100	474	96.7	443	90.4

Ders kitapları, eğitim sürecinin en temel ve en sık kullanılan materyaldir. Örnekleme katılan coğrafya öğretmenleri, coğrafya ders kitapları seçilirken öncelikle öğrenci seviyesine uygunluğuna (% 53.1) ve içeriğinin bilimselliğine (% 41.8) dikkat edilmesi gerektiği şeklinde görüş belirtmiştir. Ayrıca, coğrafya öğretmenleri, birinci öncelik olarak anlatım (% 66.3), ikinci öncelik olarak soru-cevap (% 46.7) ve üçüncü öncelik olarak da tartışma yöntemini (% 26.9) kullandıklarını ifade etmişlerdir (Şekil 2).

Öğrencilerin IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular.

Tablo 9. Öğrencilerin Atlas, Harita, Cd. Gibi Kaynaklara Kolaylıkla Ulaşabilme Durumuna İlişkin Görüşleri.

	Frekans (f)	Yüzde (%)
--	-------------	-----------

Ulaşabiliyorum	568	36.4
Ulaşamıyorum	715	45.7
Kısmen ulaşabiliyorum	279	17.9
Toplam	1562	100

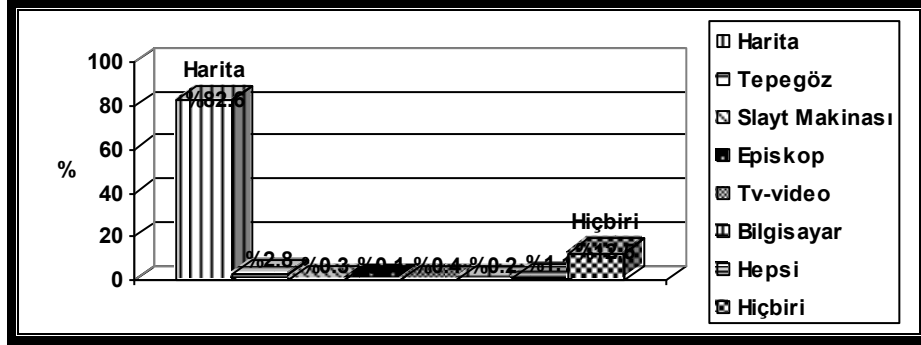
Atlas, harita vbg. malzemeler coğrafya derslerinde sıklıkla kullanılan vazgeçilmez kaynaklardır. Örnekleme katılan öğrencilerin % 36.4'ü coğrafya dersi ile ilgili kaynaklara kolaylıkla ulaşabildikleri, % 45.7'si ise ulaşamadıkları şeklinde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 17.9'u ise kısmen ulaşabildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 10. Öğrenci Görüşlerine Göre Coğrafya Derslerinde Kullanılan Araç-Gereçler.

	I. Öncelik		II. Öncelik		III. Öncelik		VI. Öncelik		V. Öncelik	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Haritalar	1290	82.6	41	2.6	4	0.3	-	-	2	0.2
Tepegöz	43	2.8	281	18.0	21	1.3	-	-	4	0.3
Slayt makinesi	4	0.3	19	1.2	40	2.6	4	0.3	6	0.4
Episkop	2	0.1	7	0.4	5	0.3	-	-	8	0.5
Tv-video	7	0.4	92	5.9	109	7.0	1	0.1	15	1.0
Bilgisayar	3	0.2	24	1.6	45	2.9	5	0.3	18	1.2
Hepsi	17	1.1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hiçbiri	196	12.5	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	1562	100	464	29.7	224	14.2	10	0.7	53	3.4

Öğrencilerin birinci öncelikli görüşleri coğrafya derslerinde en çok haritaların (% 82.6) kullanıldığı yönündedir. Öğrencilerin ikinci önceliklileri tepegöz (% 18.0) ve üçüncü tercihleri de Tv.-video (% 2.9)'dur (Tablo 10). Öğrencilerin % 12.5'nin derslerde yukarıdaki araç-gereçlerden hiçbirinin kullanılmadığını belirtmesi ise coğrafya eğitimi açısından oldukça düşündürücüdür (Şekil 3).

Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre 9. Sınıf Coğrafya Derslerinde Yararlanılan Araç-Gereçler ile Materyal ve Öğretim Yöntemleri

Şekil 3. Öğrencilerin Birinci Öncelikli Görüşlerine Göre En Çok Kullanılan Araç-Gereç Gereçler.

Tablo 11. Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretmenlerin Coğrafya Öğretmenlerinin Basit Araç-Gereç Ve Materyaller Hazırlayarak Kullanma Durumları.

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hazırlıyor	534	34.4
Hazırlamıyor	1028	65.8
Toplam	1562	100

Öğrencilerin, % 34.4'ü coğrafya öğretmenlerinin basit araç-gereç ve materyaller hazırlayarak coğrafya derslerinde kullandığı; % 65.8'i ise hazırlamadıkları şeklinde görüş belirtmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplara göre, coğrafya öğretmenlerinin asetatlar hazırladıkları, tahtayı kullanarak konularla ilgili şekiller çizdikleri, sınıfa taş örnekleri getirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Coğrafya Ders Kitabındaki Şekil, Grafik Ve Diyagramlar Hakkındaki Görüşleri.

Coğrafya ders kitaplarının şekil, grafik ve diyagramlarını beğeniyor musunuz?	Frekans (f)	Yüzde (%)
Evet	585	37.5
Kısmen	772	49.4
Hayır	205	13.1
Toplam	1562	100

Ders kitapları, çoğu zaman eğitim-öğretim sürecinde kullanılan tek materyaldir. Tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin % 37.5'i coğrafya ders kitaplarının şekil, grafik ve diyagramlarını beğenirken; % 13.1'i

beğenmemektedir. Geri kalan öğrenciler (% 49.4) ise, kısmen beğendikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmen ve Öğrencilerin IX. sınıf Coğrafya Öğretim Programının Hedeflerine, İçeriğine, İşlenişine, Araç-gereç, Materyal ve Yöntemler ile Değerlendirme Süreci Hakkındaki Görüşleri Arasında Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.

Tablo 13. Öğretmen Ve Öğrencilerin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanılan Araç-Gereç, Materyal Ve Yöntemler Hakkındaki Görüşleri Arasında Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.

Gruplar	n	X	SK	t	Önem Düzeyi
Öğrenci	1562	2.1506	1.3290	-4.096	p=0.000 Anlamlı
Öğretmen	490	2.4204	1.0657		

Örnekleme katılan öğretmen görüşleri ortalaması (2.1506) öğrenci görüşleri ortalamasından (2.4204) yüksektir (Tablo 13). Bu ortalamalar arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında farklılıklar olduğu, öğretmenlerin IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşlerinin, öğrenci görüşlerine göre daha olumlu olduğu söylenebilir.

Cinsiyete göre, coğrafya öğretmenlerinin IX. sınıf coğrafya öğretim programının eğitim-öğretim sürecinde kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemler hakkındaki görüşleri arasında farkın olup olmadığına ilişkin bulgular.

Tablo 14. Cinsiyete Göre, Coğrafya Öğretmenlerinin IX. Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanılan Araç-Gereç, Materyal Ve Yöntemler Hakkındaki Görüşleri Arasında Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.

Cinsiyet	n	X	SK	t	Önem Düzeyi
Bayan	178	2.3876	1.1002	-0.514	p=0.605 Anlamsız
Erkek	312	2.4391	1.0469		

Örnekleme katılan coğrafya öğretmenlerinin cinsiyete göre, IX. sınıf coğrafya öğretim programında kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri arasında farkın olup olmadığına yönelik bulgular incelendiğinde, erkek öğretmenlerin görüşleri ortalamasının (2.4391) bayan

öğretmenlerin görüşleri ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 14). Bununla birlikte, ortalamalar arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Cinsiyete göre öğretmenlerin araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilgili görüşleri birbirinden çok farklı olmasa da, erkeklerin daha yatkın olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Haritalar coğrafya eğitiminde en kolay ulaşılan ve yaygın olarak kullanılan ders gereçleridir. Bazı konuların amaca uygun bir harita kullanılmadan verilmesi ve kalıcı olması mümkün değildir. Elde edilen bulgulara göre örnekleme katılan coğrafya öğretmenlerinin % 91'den fazlası derslerinde haritalardan yararlanmaktadır. Bununla birlikte, bulgularda asıl dikkati çeken öğretmenlerin % 3.1'inin derslerde hiçbir araç-gereç kullanmadıklarını belirtmeleri olmuştur. Öğretmenlerin IX. sınıf coğrafya dersinde okutulan ders kitapları hakkındaki görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, örnekleme katılan coğrafya öğretmenleri ders kitaplarının ön organize edilere yer vermediği (% 66.5) ve programla örtüşmediklerine (% 61) inandıkları, ders kitaplarındaki şekil, harita, grafik ve diyagramları öğrenci seviyelerine uygun bulmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin % 60'tan fazlası ise lise türlerine göre farklı ders kitaplarının okutulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Coğrafya öğretmenleri, coğrafya ders kitapları seçilirken özellikle öğrenci seviyelerine uygunluğuna (% 53.1) ve içeriğinin bilimselliğine (% 41.8) dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, coğrafya öğretmenleri en sık anlatım yöntemini (% 66.3), daha sonra sırasıyla soru-cevap (% 46.7) ve tartışma yöntemlerini (% 26.9) kullanmaktadırlar.

Öğrencilerin % 36.4'ü coğrafya dersi ile ilgili atlas, harita ve cd. gibi kaynaklara kolaylıkla ulaşabildiklerini belirtirken, % 45.7'si ulaşamadıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin birinci öncelikli görüşlerine göre coğrafya derslerinde haritalar (% 82.6), ikinci öncelikli görüşlerine göre tepegöz (% 18.0) ve üçüncü öncelikli görüşlerine göre de Tv.-video (% 2.9) en çok kullanılan araç-gereçlerdir. Buna ek olarak, öğrencilerin % 12.5'i derslerde hiçbir araç-gerecin kullanılmadığını ifade etmiştir. Bulgulardan

coğrafya dersinde haritalar dışında yeterince araç-gereç, materyal kullanılmadığı; öğretmen ve öğrencilerin aynı görüşleri paylaştıkları söylenebilir. Ayrıca, öğrencilerin % 37'den fazlası ders kitaplarındaki şekil, harita, grafik ve diyagramları beğendiği, % 13'ten fazlası ise beğenmediği şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğretmen ve öğrencilerin IX. sınıf coğrafya öğretim programında araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Coğrafya öğretmenlerinin cinsiyete göre IX. sınıf coğrafya öğretim programında kullanılan araç-gereç, materyal ve yöntemlere ilişkin görüşleri arasında ise 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Cinsiyete göre öğretmenlerin araç-gereç, materyal ve yöntemlerle ilgili görüşleri birbirinden çok farklı olmasa da, erkeklerin daha olumlu görüş belirttikleri ifade edilebilir.

ÖNERİLER

1. Etkili bir coğrafya eğitimi için çeşitli araç-gereç ve materyalin kullanılması gerektiği için okullarımızın araç-gereç, materyal eksikleri giderilmelidir.
2. Coğrafya derslikleri ve coğrafya teknoloji sınıfları yaygınlaştırılmalı, tüm araç-gereç ve materyaller burada, her an kullanıma hazır durumda bulundurulmalıdır.
3. Etkili bir coğrafya eğitimi için, ders kitaplarının amaca uygunluğu ve niteliği son derece önemlidir. Bunun için, öğrenci seviyelerine uygun, daha fazla şekil, harita ve fotoğrafla desteklenmiş, öğrenci seviyeleriyle örtüşen ders kitapları hazırlanmalıdır.
4. Coğrafya öğretmeni adaylarına fakülte yıllarından başlanarak, coğrafya derslerinin mümkün olduğu kadar çok araç-gereç ve materyal kullanılarak yapılması gerektiği bilinci verilmelidir.
5. Öğretmenler amaca uygun ve çeşitli öğretim yöntemleri kullanmaları için özendirilmeli, gezi-gözleme gereken önem verilmelidir.
6. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin, eğitim bilimci ve coğrafyacı iki öğretim üyesi tarafından ortaklaşa yürütülmesi faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- ALIM, M., 2003, IX.** Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- ALKAN, C., 1991,** Özel Öğretim İlke ve Yöntemleri: Özel Öğretim Teknolojileri. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- BARTH, J.,-DEMİRTAŞ, A., 1997,** İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Öğretmen Eğitimi Dizisi, Ankara.
- DENGİZ, O., 1965,** Coğrafya Eğitiminde Araçlardan Yararlanma. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Bürosu, Ankara.
- DOĞANAY, H., 2002,** Coğrafya Öğretim Yöntemleri “ Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminin Esasları” Aktif Yayınevi, Erzurum.
- DOĞANAY, H., ZAMAN, S., ALIM, M., 2001,** *Ortaöğretim Coğrafya Öğretiminde Klasik Ders Materyali ve Coğrafya Öğretmenlerinin Bunlardan Yararlanma Sıklıkları.* Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:6, s.33-45 Konya.
- GİRGİN, M.,-ERTÜRK, M.,-SEVER, R.,-GÜNER, İ., 2002,** *Coğrafya Öğretiminde Atlaslar.* Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:6, s.45-61, Konya.
- GÖK, Y.,-GİRGİN, M., 2001,** *Ortaöğretim Coğrafya Programında Deney ve Gezi-Gözlemin Önemi.* Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:6, s. 61-75, Konya.
- GÜNGÖRDÜ, E., 1997,** Coğrafyada Öğretim Metodu, İlkeler ve Uygulamalar. İdeal Copy Yayınları, Ankara.
- KÜÇÜKAHMET, L., 1994,** Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ankara.
- MOORE, KENNETH, D., 2000,** Öğretim Becerileri (Çev. Nizamettin Kaya), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- YALIN, H. İ., 1997,** Eğitim Teknolojisi Öğretim Tasarımı. Pegem Yayınları, Ankara.